

УДК 336.144.2

Гвоздей Н.І.*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри фінансів і кредиту
Уманського національного університету садівництва***Бержанір І.А.***кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри фінансів і кредиту
Уманського національного університету садівництва***Ульянич Ю.В.***кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри фінансів і кредиту
Уманського національного університету садівництва*

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЧИГИРИНСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Стаття присвячена оцінці сучасного стану інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств Чигиринського району Черкаської області і напрямів її активізації. Розглядаються методи оцінки інвестиційної діяльності, формування інвестиційної стратегії, інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку та інвестування проектів, основні етапи його розвитку. Проаналізовано динаміку обсягів основних засобів, інвестицій сільськогосподарських підприємств Чигиринського району Черкаської області, капітальних інвестицій в економіку Черкаської області.

Ключові слова: фінансовий план, фінансові інвестиції, інвестиційні видатки, надходження, прибуток, виплата кредиту і процентів за використання кредитних ресурсів.

Гвоздей Н.И., Бержанир И.А., Ульянич Ю.В. ИНВЕСТИЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ ЧИГИРИНСКОГО РАЙОНА ЧЕРКАССКОЙ ОБЛАСТИ

Статья посвящена оценке современного состояния инвестиционной деятельности сельскохозяйственных предприятий Чигиринского района Черкаской области и направлений ее активизации. Рассматриваются методы оценки инвестиционной деятельности, формирования инвестиционной стратегии, инвестиционного обеспечения инновационного развития и инвестирования проектов, основные этапы его развития. Проанализирована динамика объемов основных средств, инвестиций сельскохозяйственных предприятий Чигиринского района Черкаской области, капитальных инвестиций в экономику Черкаской области.

Ключевые слова: финансовый план, финансовые инвестиции, инвестиционные расходы, поступления, прибыль, выплата кредита и процентов за использование кредитных ресурсов.

Gvozdei N.I., Berzhanir I.A., Ulyanych Yu.V. EVALUATION OF FINANCIAL SUPPORT PLANNING OF INVESTMENT ACTIVITY OF CHYHYRYN DISTRICT CHERKASY REGION

The article is dedicated to the estimation of the current state of investment activity of agricultural enterprises of Chyhyryn district Cherkasy region and directions of its activation. Methods of estimation of investment activity, the formation of investment strategy, investment support of innovation development and investment of projects, the main stages of its development are discussed. It was established that investment is an effective economic tool by which a promising development, achievement of strategic goals and obtaining stable financial results of activity in the future are provided. Due to investment, enterprises renew and increase fixed assets, production and sales, increase their financial potential.

Keywords: financial plan, financial investment, investment costs, revenues, profits, payment of the loan and interest for the use of credit resources.

Постановка проблеми. В ринкових умовах виробнича діяльність та економічний розвиток підприємств значною мірою залежать від їх конкурентоспроможності, що потребує забезпечення відповідного рівня матеріально-технічної бази та використання сучасних технологій, технічних засобів, нових високопродуктивних сортів рослин та порід тварин. Вирішення цього завдання неможливе без реалізації великомасштабних інвестиційних проектів, які вимагають значних обсягів фінансових та матеріальних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств досліджують такі вчені, як С.О. Буткевич, М.І. Кисіль, М.Ю. Коденська, М.М. Кропивко, Є.О. Ланченко, О.В. Ролінський, П.Т. Саблук, П.А. Стецюк, О.Ю. Старіков, О.П. Шпак [2-5]. Однак економічну трансформацію сільського господарства не завершено, виникають нові проблеми розвитку галузі, змінюються тенденції в інвестуванні, що

вимагає продовження досліджень з цієї проблеми й пошуку шляхів розв'язання як старих, так і нових завдань.

Постановка завдання. Метою статті є оцінка сучасного стану інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств і розробка напрямів її активізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Із становленням та розвитком ринкових відносин в аграрному секторі економіки з'явилися нові господарські формування, що базуються на різних формах власності, відбулися істотні зміни у податковій, інвестиційній та амортизаційній політиці держави, виникли альтернативні джерела формування фінансових ресурсів. Для забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств в умовах членства в СОТ існує нагальна потреба створення сучасної матеріально-технічної бази, впровадження у виробництво нових технологій, машин, сортів рослин та порід тварин. Вирішення цього завдання не мож-

ливе без реалізації великомасштабних інвестиційних проектів, які вимагають значних обсягів фінансових та матеріальних ресурсів, що іммобілізуються з господарського обороту на досить тривалий час. Разом з тим нині існує протиріччя між реальною потребою в обсягах інвестиційної діяльності, спрямованої на оновлення та розвитку матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств, та наявними джерелами власних фінансових ресурсів. Все це зумовило актуальність наукового обґрунтування нових підходів до фінансового забезпечення інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Фінансування інвестиційної діяльності є не окремим відособленим сферою, а невід'ємною складовою частиною системи управління формуванням та використанням фінансових ресурсів. Всі управлінські рішення у цій сфері прямо чи опосередковано впливають на результати не тільки інвестиційної, а й основної діяльності підприємства. З цих позицій воно підпорядковане загальній економічній стратегії підприємства, яка визначає базові фінансові умови розвитку інвестиційної діяльності.

На особливості фінансового забезпечення інвестиційного процесу суб'єктів господарювання у сільському господарстві та відшкодування використаних на ці цілі фінансових ресурсів головним чином впливає специфіка активів, які створюються в результаті здійснення інвестицій. Вона проявляється у:

- територіальній локалізації та обмеженій мобільності засобів праці, яка зумовлена необхідністю певного виду спеціалізації сільськогосподарського виробництва залежно від природно-кліматичних умов;
- технологічній специфічності, пов'язаній з існуванням істотного розриву між часом виробництва та робочим часом, біологічними особливостями використовуваних живих організмів;
- часовій обмеженості використання активів, визначену сезонним характером сільськогосподарського виробництва.

У процесі інвестиційної діяльності відбувається рух фінансових ресурсів, особливість якого впливає на вибір методології управління цими процесами. На передінвестиційній стадії проводиться селекція об'єктів їх вкладення та оцінка відповідності стратегічній і тактичній завданням економічного розвитку підприємства; оцінюється доступність та доцільність використання наявних джерел фінансування; акумулюються фінансові та інші ресурси, необхідні для реалізації інвестицій; аналізуються можливі наслідки та результати здійснення інвестицій; оцінюється ймовірність отримання негативних результатів та вплив на це таких чинників як ризики і інфляційні процеси; порівнюються альтернативні варіанти спрямування фінансових ресурсів та відбирається кращий з них для реалізації. Управління фінансовими ресурсами на цій стадії пов'язане з прогнозно-аналітичними розрахунками та ухваленням фінансових рішень.

На інвестиційній стадії відбувається капіталізація фінансових ресурсів, перетворення у менш ліквідну форму активів та втрата на тривалий час їх визначальної трансформаційної властивості. Така особливість суттєво впливає на фінансовий стан підприємства та можливі наслідки прийнятих рішень. З матеріалізацією фінансових ресурсів практично втрачається можливість для внесення змін і коректив. Тому в цей момент важливе значення надається контрольній функції управління.

Експлуатаційна стадія інвестиційного процесу пов'язана із створенням нової вартості та відшкодуванням використаних фінансових ресурсів. Акценти

в управлінні зміщуються на регулювання процесу експлуатації та стимулювання досягнення максимального результату. Крім того, у цей період життєвого циклу необхідні заходи із залучення додаткових фінансових ресурсів для приросту оборотних активів, фінансування витрат з підтримання у функціонуючому стані та модернізації створених активів.

Отже, на всіх стадіях інвестиційного процесу існує необхідність прийняття управлінських рішень щодо формування та використання фінансових ресурсів. Від їх якості істотно залежать перспективи економічного розвитку підприємства. Тому методологія прийняття таких рішень має вирішальне значення.

Оцінка прогнозованих результатів та наслідків є основою прийняття виважених управлінських рішень. В умовах централізованої системи управління економікою критерієм прийняття таких рішень виступало нормативне значення ефективності. З переходом до ринкового механізму господарювання таким критерієм слугує індивідуальне сприйняття цінності або значимості певних результатів власником фінансових ресурсів. Це стало підґрунтям використання як різних критеріїв доцільності та ефективності фінансових рішень, так і методів їх розрахунку.

Не обов'язково, що рішення про фінансування будуть прийняті за умови відповідності прогнозних оцінок наперед встановленим критеріям їх прийнятності. Вони виступають лише одним із елементів алгоритму обґрунтування і умовою зниження ризику ухвалення помилкових рішень. З цієї точки зору, жоден із запропонованих показників не можна абсолютизувати.

Визначальним в аналізі фінансових ресурсів є вибір як системи показників, так і окремих вимірників з їх складу. Нині певною мірою конкурують два підходи і відповідні їм методики: а) абсолютної і порівняльної ефективності капітальних вкладень, що використовувалися в практиці управління централізованою радянською економікою; б) статичні (прості) та динамічні (фінансові) методи, обґрунтовані західною фінансовою наукою і використовувані багатьма зарубіжними підприємствами. При цьому варто відмітити, що між показниками першого підходу і статичними методами другого існує певна методична подібність.

Існування значної кількості аналітичних методів актуалізує питання їх вибору. Воно насущне у зв'язку з тим, що результати використання різних показників для аналізу одних і тих же об'єктів досить часто мають між собою протиріччя щодо їх інтерпретації, які пов'язані з обсягом використовуваних фінансових ресурсів.

Інвестиції – це ефективний економічний інструмент, за допомогою якого забезпечується перспективний розвиток, досягнення стратегічних цілей та отримання стабільних фінансових результатів діяльності в перспективі. За рахунок інвестицій підприємства відновлюють і нарощують основні засоби, виробництво та збут продукції, збільшують свій фінансовий потенціал. Вони виступають драйвером поступального розвитку підприємства за рахунок трансформації наявних, у першу чергу фінансових ресурсів, у новий капітал, що забезпечує зростання ефективності його господарської діяльності [6].

Важливе значення для успішної реалізації капітальних вкладень має інвестиційне планування, особливо його фінансова частина. Інвестиційне планування може здійснюватися у різних формах: інвестиційного меморандуму, проспекту емісії пайових та боргових зобов'язань, інвестиційного проекту, техніко-економічного обґрунтування інвестицій, бізнес-

Таблиця 1

**Динаміка основних засобів сільськогосподарських підприємств
Чигиринського району Черкаської області**

Основні засоби	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Первісна вартість, тис. грн	140510,4	128042,1	150460,5	161339,4	207634,2
Залишкова вартість, тис. грн	84104,1	80239,4	97360,2	102742,3	132948,1
Знос, тис. грн	56406,3	47802,7	53100,3	58597,1	74686,1
%	40,14	37,33	35,29	36,32	35,97

плану інвестиційного проекту тощо. Інвестиційний блок присутній і в усіх видах фінансових планів від стратегічного до бюджетного. Тож, існує необхідність більш детального аналізу практики планування та реалізації інвестиційних проектів підприємствами Чигиринського району Черкаської області.

Капітальні інвестиції спрямовані у першу чергу на створення, підтримку у функціонуючому стані, відтворення та модернізацію засобів. Як видно із даних таблиці 1, обсяг основних засобів в аналізованих підприємствах зростає, а їх фізичний стан покращується. Очевидно, що це є свідченням активізації інвестиційного процесу, завдяки чому відбувається не лише просте, а й розширене відтворення засобів виробництва.

Таблиця 2

**Динаміка капітальних інвестицій в економіку
Черкаської області**

Роки	Освоєно, всього	У тому числі				
		інвестиції в основний капітал (капітальні вкладення)	витрати на інші необоротні матеріальні активи	Витрати, пов'язані з поліпшенням об'єкта (капітальний ремонт)	інвестиції в нематеріальні активи	витрати на формування основного стада
у фактичних цінах, млн грн						
2007	706,8	581,6	15,4	101,2	5,5	3,1
2008	1142,7	966,9	21,1	145,3	5,7	3,8
2009	2690,6	2408,4	42,3	215,2	17,0	7,7
2010	2408,2	2046,4	37,4	305,2	14,3	4,9
2011	3734,8	3303,6	40,4	357,9	22,8	10,0
2012	4808,3	4236,2	52,2	444,2	26,3	49,4
2013	5814,6	5128,2	50,3	582,2	40,1	13,9
у % до загального обсягу						
2007	100	82,3	2,2	14,3	0,8	0,4
2008	100	84,6	1,9	12,7	0,5	0,3
2009	100	89,5	1,6	8,0	0,6	0,3
2010	100	85,0	1,5	12,7	0,6	0,2
2011	100	88,4	1,1	9,6	0,6	0,3
2012	100	88,1	1,1	9,2	0,6	1,0
2013	100	88,2	0,9	10,0	0,7	0,2

У Черкаській області створена позитивна інвестиційна ситуація, нині тут діє Програма сприяння залученню інвестицій в економіку Черкаської області на 2010–2015 рр. Тому відзначена динаміка адекватна загальному інвестиційному стану в агропромисловому комплексі Черкаської області. Протягом останніх років спостерігається позитивна динаміка освоєння капітальних вкладень, як їх загальних обсягів, так і окремих складових (табл. 2).

За даними обласного управління статистики, у 2013 році в агропромисловий комплекс області залучено 1,1 млрд гривень коштів, що у 1,5 рази більше

середньорічного показника за три попередні роки. Обсяг іноземних інвестицій складає 28,3 млн дол. США, що у 1,5 рази більше середньорічного за попередні роки.

За останні чотири роки в області реалізовано або знаходяться у стадії виконання низка важливих для економіки інвестиційних проектів. Нині сільгоспідприємствами, підприємствами переробної та харчової промисловості виробляється більше 60 відсотків валової продукції Черкащини. Спостерігається стійка тенденція поновлення машинно-тракторного парку підприємств новою сільськогосподарською технікою [4].

Дані таблиці 2 не повністю характеризують реальний стан основних засобів досліджуваних сільськогосподарських підприємств Чигиринського району Черкаської області. Значна їх частина представлена майновими паями, які обліковуються на позабалансових рахунках і не знаходять свого відображення у бухгалтерській звітності. А з орендованими основними засобами ситуація значно гірша. Враховуючи час їх створення, більшість із них перевершили повний експлуатаційний період і повністю амортизовані. Ця обставина вимагає їх заміни, а отже і додаткових інвестицій в основний капітал.

Про досить низький рівень інвестиційної активності у підприємствах Чигиринського району свідчать дані таблиці 3.

У таблиці 3 представлені підприємства, які реалізовували інвестиції в аналізований період. Видно, що переважна більшість з них здійснюють інвестування час від часу. Основний обсяг капітальних вкладень припадає на два-три підприємства. Так, у 2010 р. на ПП «Вершаци» та ТОВ «Чигиринзерно» припадає 84% загальнорайонної інвестиційної програми, а в 2013 р. таку частку забезпечило ТОВ АПР «Маїс».

Реалізація великомасштабних інвестиційних проектів малоефективна без попереднього аналізу доцільності їх здійснення та детального планування реалізації. При цьому фінансові аналітично-прогнозні розрахунки здійснення інвестицій є визначальними для прийняття остаточного рішення.

Інвестиційна політика сільськогосподарських підприємств є одним із основних етапів його адаптивної поведінки. Вона виступає загальним керівництвом з формування програми інвестиційної діяльності, відбору проектів та ухваленню рішень щодо їх реалізації й фінансування, на основі яких створюється надійне підґрунтя для стабільного довготривалого зростання та забезпечується успішне досягнення перспективних економічних цілей [6].

Нині управління реалізацією інвестиційних проектів детерміноване до їх життєвого циклу, який визначається періодом часу між здійсненням перших витрат та ліквідацією активів, створених за рахунок цих інвестицій. Життєвий цикл інвестиційного проекту ділять на три фази: передінвестиційну, інвестиційну та експлуатаційну. Кожна із цих фаз має свою специфіку, яка визначає зміст, склад та точність фінансових розрахунків.

Таблиця 3

**Динаміка інвестицій сільськогосподарських підприємств
Чигиринського району Черкаської області, тис. грн**

Сільськогосподарські підприємства	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
СТВО «Тясмин»	71,0	729,0	91,0	163,0
СТВО «Красносільське»	47,0	152,0	126,0	-
ТВО «Зам'ятниця»	-	348,0	-	-
ТВО «Тіньки»	96,0	27,1	297,0	-
СТВО «Чигиринська аграрна компанія»	1144,0	1319,0	318,0	1560,0
ПП «Вершаці»	5141,0	-	-	-
ТОВ «Чигиринзерно»	6908,0	6342,0	1495,0	191,0
СТВО «Дружба»	98,0	1088,0	569,0	251,0
ЗАТ «Боровицьке»	828,0	-	-	-
ПП «Колос Чигиринщини»	-	441,0	-	-
ТОВ «Олекс»	-	21,0	568,0	-
ТОВ «Біоагропром»	-	42,0	45,0	-
ФГ «Житниця»	-	300,0	-	-
ТОВ «Терра»	-	8893,0	-	-
ТОВ «Перспектива»	-	5307,0	-	-
ТОВ АПР «Маїс»	-	-	15201,0	15787,0
ТОВ «Продагроінвест»	-	-	1250,0	448,0
Всього	14333,0	25009,1	19960,0	18000,0

На передінвестиційній фазі підприємство проводить вибір активів, у які планується здійснити інвестування. Як правило, підґрунтям для цього слугують плани перспективного економічного розвитку та потреби ресурсного забезпечення поточної виробничої діяльності підприємства [8].

Вивчення досвіду інвестування сільськогосподарських підприємств Чигиринського району Черкаської області засвідчило, що вибір об'єктів вкладення інвестицій на практиці здійснюється з позиції поточної ситуації. Стратегічних планів економічного розвитку підприємства не мають, а отже діють у залежності від розвитку подій. Ще однією характерною особливістю цього етапу передінвестиційної фази є те, що підприємства практично не розглядають альтернативні варіанти вкладення фінансових ресурсів. Такий підхід обмежує можливість фінансового маневру та негативно впливає на результати здійснення інвестицій.

Згідно з рекомендаціями теорії інвестиційного аналізу, після вибору об'єкта інвестування здійснюється пошук джерел його фінансування. У практиці досліджуваних підприємств відбувається навпаки – спочатку визначаються наявні та доступні джерела формування фінансових ресурсів, а потім здійснюється пошук об'єкта їх вкладення [9].

Розрахунок ефективності інвестицій виконується і в тому разі, якщо для їх фінансування використовуються кредити комерційних банків. Останні, у випадку звернення сільськогосподарських підприємств за кредитом, вимагають підготовки бізнес-плану, складовою частиною якого є фінансовий план. У цьому разі використовується значно ширший арсенал прийомів, методів та інструментів аналізу. Показники для оцінки ефективності інвестицій ґрунтуються на процедурах дисконтування чистих грошових потоків. Крім того, до складу фінансової частини бізнес-плану можуть входити аналіз ризиків, розрахунок графіка погашення кредитів тощо. Однак не всі банки цікавляться бізнес-планами, більший інтерес представляє застава кредиту. У такій ситуації обсяг

та якість прогнозних фінансових обчислень мають бути кращими.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, запропоновані підходи щодо планування фінансового забезпечення інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств створюють методичне поле для реалізації механізму фінансової адаптивності в процесі здійснення програм модернізації їх матеріально-технічної бази та подальшого економічного розвитку. Це виступає конструктивною основою активізації інвестиційного процесу, зростання конкурентоспроможності, підвищення фінансової стійкості та розширення фінансових можливостей підприємств.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Лук'яник М.М. Стан інвестиційної діяльності та напрями її активізації в сільському господарстві регіону / М.М. Лук'яник // АгроІнКом. – 2007. – № 11-12. – С. 28-31.
2. Інвестиційна привабливість аграрно-промислового виробництва регіонів України / П.Т. Каблук, М.І. Кисіль, М.Ю. Коденська та ін. ; За ред. М.І. Киселя, М.Ю. Коденської. – К. : НЦ ІАЕ, 2005. – 478 с.
3. Кисіль М.І. Тенденції і напрями активізації аграрного інвестиційного процесу / М.І. Кисіль // Економіка АПК. – 2002. – № 4. – С. 66-71.
4. Ланченко Є.О. Історичні аспекти розвитку інвестиційних процесів / Є.О. Ланченко // Економіка АПК. – 2005. – № 12. – С. 86-92.
5. Старіков О.Ю. Інвестиційна діяльність у сільському господарстві України / О.Ю. Старіков // Вісник Львівського державного аграрного університету: Економіка АПК, № 5. – Л. : Львівський держ. аграр. ун-т, 2010. – С. 175-178.
6. Шпак А.П. Инвестиционная деятельность в сельском хозяйстве и ее роль в развитии отрасли / Аграрные доктрины двадцатого столетия: уроки на будущее. – М. : ВИАПИ, 2000. – С. 120-123.
7. Нестерчук Ю.О. Ресурсний потенціал підприємств продуктивних підкомплексів АПК [Текст] : монографія / Ю.О. Нестерчук, Н.В. Бутко. – Черкаси : ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2013. – 215 с.
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
9. Офіційний сайт Головного управління статистики у Черкаській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ck.ukrstat.gov.ua>.